

Innst. 36 S

(2011–2012)

Innstilling til Stortinget fra kommunal- og forvaltningskomiteen

Dokument 8:150 S (2010–2011)

Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Trond Helleland, Michael Tetzschner, Siri A. Meling og Per-Kristian Foss om å sikre vekstfremmende arbeidsinnvandring

Til Stortinget

Sammendrag

I dokumentet fremmes følgende forslag:

- «1. Stortinget ber regjeringen utrede en modell med forhåndsgodkjenning av bedrifter.
2. Stortinget ber regjeringen endre reglene for arbeidstillatelse som faglært/spesialist, slik at kravene til kompetanse i større grad bestemmes av arbeidsgiverne.
3. Stortinget ber regjeringen forenkle prosedyrene for forlengelse/fornyelse av arbeidstillatelser.
4. Stortinget ber regjeringen vurdere forenkling/ending av regelverket for arbeidsinnvandrere fra ikke-EU-land som ønsker å ha ektefelle/barn med til Norge.
5. Stortinget ber regjeringen innføre språkopplæring som en rettighet for ledigmeldte arbeidsinnvandrere fra EØS-land.
6. Stortinget ber regjeringen fjerne taket på antallet som kommer inn under spesialistkvoten.
7. Stortinget ber regjeringen vurdere innføringen av «Blått kort» etter modell fra EUs «Blue Card» i Norge.
8. Stortinget ber regjeringen endre/forenkle prosessen med å søke om å få tildelt personnummer for arbeidsinnvandrere.»

I dokumentet vises det til at behovet og mulighetene for personbevegelser på tvers av landegrensene øker som følge av økt verdenshandel, reduserte transportkostnader, nedbygging av grensehindre og tettere samhandling mellom land. Ulike kulturer kommer i kontakt med hverandre, og ideer, kunnskap og erfaringer utveksles raskere og mer omfattende enn tidligere. Forslagsstillerne mener økt arbeidsinnvandring er et viktig bidrag for å ta denne utviklingen på alvor og utnytte det potensialet som ligger i globaliseringen.

Det vises i dokumentet videre til at arbeidsmarkedet trolig vil være preget av økende migrasjon av arbeidstagere og tjenesteytere i årene fremover, men også av større konkurranse om arbeidskraft mellom land. Det å ha en bevisst og helhetlig politikk som sikrer en bærekraftig arbeidsinnvandring, er en av de største politiske utfordringene i årene fremover. Kunnskap og kompetanse, sammen med mangfold i arbeidsstyrken, er avgjørende for innovasjon og næringsutvikling i et stadig mer konkurranseutsatt og internasjonalt arbeids- og næringsliv.

Forslagsstillerne mener at for å opprettholde dagens velferdsnivå og sikre verdiskapning gjennom en levende kunnskapsøkonomi må Norge føre en politikk som gjør landet i stand til å hevde seg internasjonalt i konkurransen om den kompetente arbeidskraft.

Forslagsstillerne viser til at norsk arbeids- og næringsliv vil ha behov for spesialkompetanse for å klare konkurransen med internasjonale selskaper. Det utvidede internasjonale arbeidsmarkedet gir norsk næringsliv økte muligheter til å rekruttere nettopp den nødvendige arbeidskraften.

I dokumentet pekes på at hovedmålet for arbeidsinnvandringspolitikken er å legge til rette for at bedrifter og virksomheter kan rekruttere arbeidskraft fra utlandet på en enkel og effektiv måte når de måtte

ha behov for det. Samtidig bør rammer og tiltak utformes slik at de gevinstene som følger av arbeidsinnvandring, kan realiseres på en balansert måte for arbeidsgiver, individ og samfunn.

Forslagsstillerne peker videre på at det er helt avgjørende for om arbeidstagere i andre land vurderer det som aktuelt å søke arbeid i Norge, at det er arbeid å få og at det lønnes godt.

Forslagsstillerne viser til at individuelle faktorer som familieforhold, personlige nettverk, jobbmuligheter og muligheter for økt livskvalitet har betydning for migrasjonsstrømmene.

I dokumentet vises det til at arbeidstagere fra andre land før finanskrisen bidro med helt nødvendig arbeidskraft i Norge i bl.a. bygge- og verfts-næringene og innen flere servicebransjer. Uten denne ekstra tilgjengelige arbeidskraften ville veksten i norsk økonomi ha bremsset opp. Samtidig ser man at flere av disse arbeidsinnvandrerne har slått rot i Norge, og familiene har flyttet etter. Da er det viktig at man får anledning til å lære språket skikkelig, enten gjennom arbeid eller kurs.

I tillegg mener forslagsstillerne det er behov for flere tiltak som mer målrettet vil tiltrekke spesiell kompetanse til Norge. Selv om Norge er et attraktivt land for dem med lave kvalifikasjoner, søker de høykvalifiserte seg gjerne dit hvor de får bedre betalt for kompetansen.

I dokumentet pekes det på at i dag er det slik at Norge taper denne konkurransen i forhold til land som USA, Canada og Storbritannia, til tross for at Norge årlig kåres til verdens beste land å bo i. Forslagsstillerne viser til at Norge har en spesialistkvote for å kunne rekruttere kompetanse fra ikke-EU-land. Denne kvoten er på 5 000 personer. Det er et tankekors at en i 2009 kun rekrutterte rundt 1 700 spesialister.

Det pekes videre på at det i dag er strenge krav som må være oppfylt for at utenlandske statsborgere som ikke kommer fra EØS-området, skal få arbeidstillatelse. Siden 1975 har Norge hatt en begrenset og regulert innvandring til Norge.

Forslagsstillerne mener det i større grad bør være opp til den enkelte arbeidsgiver å vurdere om den kompetanse som utlendingen besitter, er tilstrekkelig.

Forslagsstillerne vil fremheve at saksbehandlingstiden og byråkratiet som møter mennesker som vil jobbe i Norge og bedriftene som trenger arbeidskraft utenfra, er uholdbart.

Fornyelse er en svært byråkratisk prosess, som tar mye tid og gir lange perioder med uavklart situasjon og stress for dem det gjelder.

Forslagsstillerne ønsker i tillegg til vurdering av endringene i dagens system å be regjeringen vurdere en helhetlig endring av arbeidsinnvandringspolitikk

gjennom å se på erfaringene EU og USA har gjort seg på feltet.

For øvrig vises til dokumentet for nærmere beskrivelse av forslaget.

Komiteens behandling

Kommunal- og forvaltningskomiteen ba i brev av 23. juni 2011 om arbeidsministerens vurdering av forslaget. Statsrådets svarbrev av 13. september 2011 følger vedlagt.

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Lise Christoffersen, Håkon Haugli, Roald Aga Haug, Ingalill Olsen og Eirik Sivertsen, fra Fremskrittspartiet, Morten Ørsal Johansen, Gjermund Hagesæter og Åge Starheim, fra Høyre, Trond Helleland og Michael Tetzschner, fra Sosialistisk Venstreparti, lederen Heikki Holmås, fra Senterpartiet, Heidi Greni, og fra Kristelig Folkeparti, Geir Jørgen Bekkevold, viser til Dokument 8:150 S (2010–2011) – representantforslag fra stortingsrepresentantene Trond Helleland, Michael Tetzschner, Siri A. Meling og Per-Kristian Foss om å sikre vekstfremmende arbeidsinnvandring. Komiteen deler forslagsstillerens understrekning av viktigheten av å ha en bevisst og helhetlig politikk for en bærekraftig arbeidsinnvandring.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Høyre og Kristelig Folkeparti, viser samtidig til arbeidsministerens svarbrev, datert 13. september 2011, der det framgår at det tidligere har vært store restanser og lange saksbehandlingstider i arbeidsinnvandringssaker, men at tallene for arbeidsinnvandring og tilbakemeldinger fra arbeidsgivere viser at denne situasjonen er endret det siste året. Viktige regelendringer som følge av EU-direktivet om fri bevegelse (direktiv 2004/38/EF) har ført til at det ikke lenger er store administrative barrierer som motvirker arbeidsinnvandring til Norge.

Det samme gjelder ny utlendingslov og -forskrift fra 1. januar 2010. Flertallet viser til at det da ble innført tiltak i tråd med de forslagene som reises i representantforslaget, og at det langsiktige målet om fire ukers saksbehandlingstid (jf. St.meld. nr. 18 (2007–2008) Arbeidsinnvandring og Innst. S. nr. 292 (2007–2008)) kan nås når elektronisk saksbehandlingssystem i utlendingsforvaltningen er fullt innført, slik Stortinget forutsatte under behandlingen av St.meld. nr. 18 (2007–2008). For øvrig vises til statsrådets svarbrev der det framgår at kravet til saksbe-

handlingstid for arbeidssaker (spesialister, faglærte, EØS-overgangssaker, sesong og øvrig) nå er at 80 prosent av sakene skal behandles innen fire uker, at 95 prosent av sakene skal behandles innen åtte uker og at det jobbes løpende med å nå disse målene.

Flertallet viser til faglærtbestemmelsen, som ble videreført i ny utlendingsforskrift fra 1. januar 2010, og ber regjeringen se på hvordan praktiseringen av regelverket om hvem som kan anses som faglært samsvarer med intensjonen i utlendingsforskriften på dette punkt.

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, understreker at eventuelle justeringer i praksis må skje innen rammene som er lagt for å forhindre sosial dumping.

Dette flertallet viser til statsrådets svarbrev når det gjelder spørsmålet om arbeidsinnvandrere fra tredjeland og deres ønske om å ha ektefelle og barn med seg til Norge. Dette flertallet er bekymret for at lang saksbehandlingstid for familiegjenforening med arbeidsinnvandrere kan bidra til at færre enn det er behov for, kommer til Norge for å arbeide.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Høyre og Kristelig Folkeparti, støtter statsrådets vurdering av at raskere saksbehandling er det viktigste tiltaket for å få dette til. Flertallet viser til at UDI har fått krav om rask saksbehandling også i sakene til arbeidsinnvandrernes familiemedlemmer. Flertallet viser til statsrådets svarbrev hvor det heter at «så snart som mulig etter at saken er avgjort for referansepersonen, bør tillatelsen for familien normalt foreligge». Flertallet ber departementet følge utviklingen løpende og vurdere tiltak for å oppnå dette.

Flertallet viser til at Høyre i sine merknader introduserer skatteinsentiver som et virkemiddel for rekruttering av utenlandsk arbeidskraft. Flertallet viser i den forbindelse til at dette forslaget ble vurdert i NOU 2003: 9 Skatteutvalget (Skaugeutvalget) som konkluderte med at Norge ikke burde innføre gunstige skatteregler for utenlandske spesialister og delta i en slik form for skattekonkurranse som enkelte andre land hadde gjort. Utvalget mente det var lite rimelig at skatten på høye arbeidsinntekter skulle avhenge av om arbeidsinntekten tilfalt en utlending eller en nordmann. Utvalget påpekte også at slike ordninger ville komplisere regelverket (jf. NOU 2003: 9, side 113–114). Utvalgets vurdering ble kommentert i St.meld. nr. 29 (2003–2004) Om skattereform, uten at det ble reist noe annet forslag. Spørsmålet ble heller ikke kommentert ytterligere i finanskomiteens innstilling (Innst. S. nr. 232 (2003–2004)).

Flertallet er fortsatt av samme oppfatning, at utenlandske og norske arbeidstakere bør skattlegges etter samme regler. For øvrig vises til skattelovens § 6-70, som hjemler det såkalte standardfradraget. Dette er ment som en forenkling for flere grupper av skattytere, herunder også arbeidsinnvandrere, ved at dette på visse betingelser kan erstatte en rekke andre fradragsberettigede kostnader.

Flertallet viser videre til at den såkalte spesialistkvoten er et tiltak for forenklet saksbehandling for tredjelandsborgere, ikke et generelt virkemiddel for å sikre nødvendig tilgang på kvalifisert arbeidskraft. Tilgangen på kvalifisert arbeidskraft må vurderes i en helhet, der tilgangen i det hjemlige arbeidsmarkedet, i det felles europeiske arbeidsmarkedet og tilgangen fra tredjeland sees under ett. Det er ikke et mål i seg selv at kvoten fra tredjeland skal fylles. Flertallet viser videre til at uten en fast kvote for tredjelandsborgere, vil det måtte innføres andre administrative ordninger for å sikre den fortrinnsretten som gjelder i EØS-området.

Flertallet viser også til Stortingets behandling av St.meld. nr. 18 (2007–2008) Arbeidsinnvandring, der hurtigprosedyren «tidlig arbeidsstart» for faglærte og spesialister over et fastsatt lønnsnivå ble ansett som et enklere og mer effektivt system enn forhåndsgodkjenning av bedrifter. Denne prosedyren ble innført i ny utlendingslov og -forskrift og innebærer at slike arbeidstakere kan reise inn i landet og starte opp arbeidet mens søknaden, som kan fremmes av arbeidsgiver, er under behandling, forutsatt framlagt skatteattest og HMS-erklæring.

Flertallet viser for øvrig til statsrådets svar til de enkelte forslagene, der det framgår at forslagene enten er gjennomført allerede, har vært vurdert tidligere eller er til vurdering.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Kristelig Folkeparti vil fremheve viktigheten av å opprettholde dagens velferdsnivå og sikre verdiskapning gjennom en levende kunnskapsøkonomi. For å få til dette må Norge føre en politikk som gjør oss i stand til å hevde oss internasjonalt i konkurransen om den kompetente arbeidskraft.

Disse medlemmer viser til at norsk arbeids- og næringsliv vil ha behov for spesialkompetanse for å klare konkurransen med internasjonale selskaper, og at det ikke er noen selvfølge at den kompetente arbeidskraften søker seg til Norge.

Disse medlemmer mener det bør vurderes å benytte både skatteinsentiver og andre virkemidler for å øke innvandring av kvalifisert arbeidskraft ikke bare fra EU-land, men også fra resten av verden. I dag er det slik at Norge taper denne konkurransen i forhold til land som USA, Canada og Storbritannia,

til tross for at Norge årlig kåres til verdens beste land å bo i.

Disse medlemmer viser til at vi i Norge har en spesialistkvote for å kunne rekruttere kompetanse fra ikke-EU-land. Denne kvoten er på 5 000 personer, og det er et tankekors at en i 2009 kun rekrutterte rundt 1 700 spesialister.

Disse medlemmer mener at enkle grep som å la bedrifter forhåndsgodkjenne, slik at faglærte/spesialister kan påbegynne arbeidet sitt, mens Utlendingsdirektoratet (UDI) saksbehandler søknaden, vil være virkningsfulle.

Disse medlemmer viser til at saksbehandlingstiden og byråkratiet som møter mennesker som vil jobbe i Norge og bedriftene som trenger arbeidskraft utenfra, er uholdbart. Fra bedrifter meldes det om saksbehandlingstider på opptil seks måneder for arbeidstakere fra ikke-EU-land. Dette er en klar ulempe for norske bedrifter som er avhengige av utenlandsk kompetanse.

Disse medlemmer vil fremheve utfordringen mange av de utenlandske arbeidstakerne som kommer hit som spesialister har i møte med det norske byråkratiet, for eksempel kan det være svært tidkrevende å få tildelt personnummer. Personnummer er en forutsetning for å åpne bankkonto, noe som igjen er et viktig element i bl.a. det å kunne få utbetalt lønn.

Disse medlemmer opprettholder derfor forslagene i dokumentet.

Forslag fra mindretall

Forslag fra Høyre og Kristelig Folkeparti:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen utrede en modell med forhåndsgodkjenning av bedrifter.

Forslag 2

Stortinget ber regjeringen endre reglene for arbeidstillatelse som faglært/spesialist, slik at kravene til kompetanse i større grad bestemmes av arbeidsgiverne.

Forslag 3

Stortinget ber regjeringen forenkle prosedyrene for forlengelse/fornyelse av arbeidstillatelser.

Forslag 4

Stortinget ber regjeringen vurdere forenkling/ending av regelverket for arbeidsinnvandrere fra ikke-EU-land som ønsker å ha ektefelle/barn med til Norge.

Forslag 5

Stortinget ber regjeringen innføre språkopplæring som en rettighet for ledigmeldte arbeidsinnvandrere fra EØS-land.

Forslag 6

Stortinget ber regjeringen fjerne taket på antallet som kommer inn under spesialistkvoten.

Forslag 7

Stortinget ber regjeringen vurdere innføringen av «Blått kort» etter modell fra EUs «Blue Card» i Norge.

Forslag 8

Stortinget ber regjeringen endre/forenkle prosessen med å søke om å få tildelt personnummer for arbeidsinnvandrere.

Komiteens tilråding

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til representantforslaget og rår Stortinget til å gjøre slikt

vedtak:

Dokument 8:150 S (2010–2011) – representantforslag fra stortingsrepresentantene Trond Helleland, Michael Tetzschner, Siri A. Meling og Per-Kristian Foss om å sikre vekstfremmende arbeidsinnvandring – vedlegges protokollen.

Oslo, i kommunal- og forvaltningskomiteen, den 27. oktober 2011

Heikki Holmås

leder

Lise Christoffersen

ordfører

Vedlegg**Brev fra Arbeidsdepartementet v/statsråden til kommunal- og forvaltningskomiteen, datert 13. september 2011****Representantforslag 150 S (2010-2011)**

Jeg viser til Kommunal- og forvaltningskomiteens brev fra 23. juni 2011 med anmodning om min vurdering av representantforslag 150 S (2010-2011) fra representantene Trond Helleland, Michael Tetzschner, Siri A. Meling og Per-Kristian Foss om å sikre vekstfremmende arbeidsinnvandring.

Representantforslaget er oppsummert i 8 punkter. Innledningsvis vil jeg understreke at jeg deler forslagstillernes syn på viktigheten av å kunne rekruttere kvalifisert arbeidskraft på en rask og effektiv måte. Jeg vil også nevne at Norge de senere årene har hatt rekordhøy innvandring, og arbeid har vært den viktigste innvandringsgrunnen. Tallene, og tilbakemeldinger fra arbeidsgivere, tyder ikke på at det er store administrative barrierer som motvirker arbeidsinnvandring til Norge.

Før jeg går nærmere inn på de konkrete forslagene i representantforslag 150 S (2010-2011), vil jeg gi en kort generell orientering om nytt regelverk og nye ordninger for arbeidsinnvandring og redegjøre noe for saksbehandlingstider for søknader fra arbeidsinnvandrere fra tredjeland.

Nytt regelverk og nye ordninger

Utlendingsforvaltningen har over flere år hatt store restanser og lange saksbehandlingstider i arbeidsinnvandringssaker. Siden sommeren 2010 har utlendingsforvaltningen fått bedre grep om saksbehandlingstidene i disse sakene.

Det er flere årsaker til nedbygging av restansene. Den viktigste forklaringen er trolig gjennomføringen i norsk regelverk av EU-direktiv 2004/38/EF om fri bevegelse. EØS-borgere trenger ikke lenger søke om tillatelse for å kunne arbeide i Norge. De skal kun registrere seg hos politiet for å avklare at de oppfyller vilkårene for oppholdsrett etter direktivet. Dette dokumentasjonskravet er enklere enn etter tidligere regelverk, og politiet utsteder et registreringsbevis som bekrefter oppholdsretten.

Andre endringer i regelverket kan også ha hatt betydning for kortere saksbehandlingstid for søknader. Ny utlendingslov og -forskrift som trådte i kraft 1.1.2010, innførte flere endringer for å effektivisere søknadsbehandlingen, blant annet ble det da innført tiltak som jeg oppfatter at representantene nå etterlyser. Jeg kommer tilbake til en del av endringene i

kommentarer til de ulike punktene i representantenes forslag.

I Oslo, Stavanger og Kirkenes er det opprettet Servicesenter for utenlandske arbeidstakere (SUA). Sentrenes oppgave er å koordinere utlendingsforvaltningen, politiet, skattemyndighetene og arbeidstilsynet. De har en selvpålagt saksbehandlingstid på 5 dager. Oslo politidistrikt og UDI prioriterer saker fra SUA-sentrene. Sentrene fungerer godt, og de benyttes av mange arbeidsgivere, se nærmere omtale under spørsmål 8.

Krav til saksbehandlingstider

I tildelingsbrevet for Utlendingsdirektoratet (UDI) for 2010 ble det stilt konkrete mål om saksbehandlingstid for søknader fra arbeidsinnvandrere og for familiegjenforening med arbeidsinnvandrere. I tildelingsbrevet for 2011 ble kravene til saksbehandlingstid til dels skjerpet, men også noe differensiert fordi det alltid vil være saker som tar lengre tid på grunn av mangelfulle opplysninger eller fordi de er kompliserte.

De konkrete kravene til saksbehandlingstidene er nå:

- Saksbehandlingstid for arbeidssaker (faglærte og spesialister, EØS-overgangsregler, sesong og øvrig): 80 pst av sakene skal behandles innen 4 uker fra saken er mottatt i UDI. Minimum 95 pst av sakene skal behandles innen 8 uker etter at saken er mottatt i UDI.
- Saksbehandlingstid i familieinnvandringssaker hvor referansepersonen er arbeidsinnvandrer: 60 pst av sakene skal behandles innen 2 måneder og 80 pst av sakene skal behandles innen 3 måneder. Minimum 95 pst av sakene skal behandles innen 6 måneder.

Både i årsrapporten for 2010 og i 1. tertialrapport 2011 rapporterer UDI om raskere saksbehandling av søknader fra arbeidsinnvandrere selv om de oppsatte målene ikke er nådd. Jeg forutsetter at det langsiktige målet om fire uker saksbehandlingstid som stilles opp i Stortingsmelding nr. 18 (2007-2008) *Arbeidsinnvandring*, kan nås når det elektroniske saksbehandlingssystemet i utlendingsforvaltningen er fullt innført.

Representantforslagene

1. Stortinget ber regjeringen utrede en modell med forhåndsgodkjenning av bedrifter.

Dette ble vurdert i forbindelse med St.meld. nr. 18 (2007-2008) *Arbeidsinnvandring*, men ble ikke gjennomført i ny utlendingslov- og forskrift. Utlendingsdirektoratet hadde store restanser på den tiden, og departementet mente at en ny oppgave med en ekstra søknadsrunde ikke ville gjøre situasjonen enklere. For å oppnå det samme formålet, valgte en å innføre en type hurtigprosedyre for rekruttering av arbeidskraft i den nye utlendingsloven og –forskriften. Ordningen, som omtales som ”tidlig arbeidsstart”, gjelder for rekruttering av faglærte og personer med spesielle kvalifikasjoner og de som kalles ”spesialister” på grunn av lønnstilbudet over en gitt terskel. Disse arbeidstakerne kan reise inn i landet og starte opp arbeidet mens søknaden er under behandling. Arbeidsgiveren kan søke på arbeidstakerens vegne. Ordningen kan benyttes av arbeidsgivere som oppfyller følgende krav; det må fremlegges skatteattest og HMS-egenerklæring. Dette har vi vurdert som en enklere ordning enn et system med forhåndsgodkjenning av bedrifter, som i seg selv vil innebære nye administrative rutiner.

I vedlegg til årsrapporten for 2010 rapporterte UDI om foreløpige erfaringer med nye regler som ble innført i 2010. I løpet av 2010 ga politiet 408 foreløpige tillatelser etter denne ordningen.

Tidlig arbeidsstart i kombinasjon med spesialistbestemmelsen, som også ble innført i 2010, har vist seg å ha noen utilsiktede konsekvenser. Jeg kommer nærmere tilbake til dette under mine kommentarer til representantforslag 2.

2. Stortinget ber regjeringen endre reglene for arbeidstillatelse for faglært/spesialist, slik at kravene til kompetanse i større grad bestemmes av arbeidsgiverne.

Faglærtbestemmelsen ble videreført i den nye utlendingsforskriften som trådte i kraft 1.1.2010, med visse forenklinger. Vilåret for oppholdstillatelse er utdanning på høyskole- eller universitetsnivå, men for fagutdanning er det tilstrekkelig med videregående skoles nivå. Utlendinger med spesielle kvalifikasjoner kan også få oppholdstillatelse etter denne bestemmelsen. UDI skal prøve kompetansen. Tidligere skulle UDI også vurdere om kompetansen var nødvendig. Kravet er myket opp og endret til om den er relevant for den aktuelle stillingen. Et slikt krav vil motvirke at arbeidsgivere henter inn utenlandsk arbeidskraft med høyere kompetanse og med lavere avlønning enn om de hadde ansatt en innenlandsk arbeidstaker i stillingen.

Det nye utlendingsregelverket innførte også et nytt søkegrunnlag; spesialist. Spesialisthjemmelen var, sammen med ”tidlig arbeidsstart”, ment som en hjelp til arbeidsgivere for raskere rekruttering. Dette innebærer at arbeidsgiver fikk større kompetanse til å bestemme kvalifikasjonskravene selv, i tråd med dette representantforslaget. Etter denne bestemmelsen tar arbeidsgiveren ansvar for at kompetansen er god nok, og UDI skal ikke prøve søkerens kompetanse. Et lønnstilbud på minimum 500 000 er vilåret for å få tillatelsen. Tankegangen var at dersom arbeidsgiver er villig til å betale lønn i en slik størrelsesorden, så er dette kompetent arbeidskraft. Det er med andre ord opp til arbeidsgiveren selv å vurdere nytten av arbeidssøkerens kvalifikasjoner. 109 søkte om tillatelse som spesialist i 2010. Etter første tertial i år mener UDI det vil bli en økning av totaltallet i 2011.

I årsrapporten for 2010 har UDI omtalt erfaringer med spesialistbestemmelsen og ordningen med tidlig arbeidsstart basert på egne erfaringer og erfaringer innhentet hos politiet. Foreløpig tyder disse på at ordningene dels fungerer etter formålet, men dessverre også slik at det ansettes ufaglærte i bransjer som kolonial- og grønnsaksbutikker, renhold, malerfirma, restauranter hvor de som ansettes, ofte er i familie med arbeidsgiveren. Ordningene har også vært brukt av tredjelandborgere som har fått avslag på andre søknader som familiegjenforening eller asyl. Departementet vil derfor sammen med UDI vurdere mulige endringer for å tilpasse regelverket bedre til den gruppen ordningen var ment for.

3. Stortinget ber regjeringen forenkle prosedyrene for forlengelse/fornyelse av arbeidstillatelser.

EØS-borgere:

For EØS-borgere er prosedyrene svært enkle. Så lenge vilkårene for oppholdsrett etter direktivet er oppfylt, kan vedkommende bli i landet. EØS-borgere har plikt til å registrere seg ved opphold utover tre måneder. Tredjelandborgere som omfattes av direktivet på grunn av familietilknytning til en EØS-borger, har plikt til å søke om oppholdskort etter tre måneder. Oppholdsrett utover tre måneder er i hovedsak betinget av arbeid eller annen selvforsørgelse. Varig oppholdsbevis (etter fem års botid) for EØS-borgere, utstedes for ubestemt tid. Varig oppholdskort for EØS-borgeres familiemedlemmer som er tredjelandborgere, er gyldig i 10 år.

EØS-borgere uten arbeid i Norge har også rett til opphold i inntil seks måneder for å søke arbeid. EØS-borgere kan reise ut av landet, komme tilbake og registrere seg på nytt dersom de fortsatt oppfyller direktivets vilkår for oppholdsrett. Det er ingen regler om at vedkommende må ha oppholdt seg uten-

for landet en viss periode (karantenetid) for å få ny oppholdsrett. En arbeidssøker kan derfor reise ut igjen etter seks måneder for så å returnere for en ny seks måneders periode for å søke arbeid. Dette følger av direktiv 2004/38/EF.

Tredjelandsborgere:

Etter vanlig praksis får tredjelandsborgere som er faglærte eller har spesielle kvalifikasjoner, en tre års oppholdstillatelse ved førstegangs søknad ved tidsubestemt ansettelse. Tillatelsen utstedes nå for en bestemt type arbeid, ikke for en bestemt arbeidsgiver. Det innebærer at skifte av arbeidsgiver innenfor perioden er tillatt. Spesialister på bakgrunn av lønn og hvor myndighetene ikke prøver kompetansen, får en tillatelse for en bestemt arbeidsgiver. Den gjelder for ett år før eventuell fornyelse. Fornyelsestidspunktet vil være det første mulige tidspunktet hvor forvaltningen kan kontrollere om vilkårene for tillatelsen, herunder lønnsvilkåret, er oppfylt.

Hovedregelen for tredjelandsborgere er at det skal søkes om førstegangs oppholdstillatelse før innreise til landet på grunnlag av en allerede inngått arbeidskontrakt. Faglærte og sesongarbeidere kan søke arbeid fra Norge om de har lovlig opphold her. Arbeidsgiveren kan søke på vegne av arbeidstakeren. Faglærte tredjelandsborgere kan få inntil seks måneders oppholdstillatelse for å reise inn og søke om arbeid.

Tillatelsene til faglærte og spesialister kan fornyes dersom vilkårene for opphold fortsatt består, og de danner grunnlag for permanent oppholdstillatelse etter tre års sammenhengende botid. Fornyelse kan søkes fra Norge.

Det er mer kontroll både med førstegangstillatelser og fornyelser for tredjelandsborgere enn for EØS-borgere. Jeg mener det er behov for kontroll for å unngå omgørelser av regelverket og for å forhindre at utenlandsk arbeidskraft blir utnyttet av arbeidsgivere.

4. Stortinget ber regjeringen vurdere forenkling/ending av regelverket for arbeidsinnvandrere fra ikke-EU-land som ønsker å ha ektefelle/ barn med til Norge.

Jeg er enig i at det er av vesentlig betydning for arbeidsinnvandrerne at de raskest mulig får familien med seg. Den attraktive utenlandske arbeidskraften vil ikke bli tiltrukket av det norske arbeidsmarkedet om ikke familien får komme omtrent samtidig eller like etter. Jeg mener rask saksbehandling er det viktigste grepet for å få dette til. Så snart som mulig etter at saken er avgjort for referansepersonen, bør tillatelsen for familien normalt foreligge.

Som nevnt innledningsvis, har UDI derfor fått krav til rask saksbehandling også i sakene til arbeids-

innvandrernes familiemedlemmer. Departementet vil følge utviklingen løpende.

5. Stortinget ber regjeringen innføre språkopplæring som en rettighet for ledigmeldte arbeidsinnvandrere fra EØS-land.

I Stortingsmelding nr. 18 (2007-2008) *Arbeidsinnvandring* så regjeringen et behov for tiltak som kan legge til rette for at arbeidsinnvandrere blir kjent med sine plikter og kan bruke sine rettigheter på linje med befolkningen for øvrig. Blant annet ble det foreslått å utrede innføring av norskopplæring som et generelt tilbud for alle arbeidsinnvandrere og deres familiemedlemmer over 16 år. En slik vurdering pågår. Når disse vurderingene har tatt noe tid, har det sammenheng med flere forhold. For det første kunne EØS-innvandrere tidligere få gratis norskopplæring. Denne ordningen ble fjernet av regjeringen Bondevik fra 2004. En eventuell finansiering kan bli mer komplisert enn overfor andre innvandrergupper, bl.a. kan det være et spørsmål om ikke arbeidsgiverne bør bidra ved å dekke deler av utgiftene. Også selve organiseringen av opplæringen må tilpasses det forholdet at de fleste arbeidsinnvandrere er i arbeid.

Normalt vil arbeidsledige miste retten til dagpenger dersom de er under utdanning eller opplæring under arbeidsledighet. Dagpengeforskriften § 4-3 har enkelte unntak fra denne regelen, ett av dem er: "Medlem som fyller vilkårene for dagpenger under arbeidsløshet, kan beholde stønaden under deltaking i utdanning eller opplæring i følgende tilfeller: ... Ved deltaking på full tid i godkjent opplæring i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere i inntil ett år. Grensen på ett år gjelder uavhengig av hvor mange undervisningstimer på dagtid medlemmet deltar i. Perioden kan deles opp i bolker".

Arbeidsledige arbeidsinnvandrere fra EØS-land som velger å bli boende i Norge, kan benytte de eksisterende arbeidsmarkedstiltakene til Arbeids- og velferdsetaten. Innvandrere, herunder arbeidsinnvandrere fra EØS-området, er i utgangspunktet en prioritert gruppe når tiltak igangsettes. En del av tiltakene har språklige elementer, gjerne i kombinasjon med teoretisk opplæring og praksis i arbeidslivet. Arbeidsledige arbeidsinnvandrere fra EØS-land har således tilgang på språkopplæring gjennom arbeidsmarkedsoplæring eller jobbklubber spesielt tilrettelagt for utenlandske arbeidssøkere, eller bistand gjennom praksisplass eller lønnstilskudd for å praktisere norskferdigheter.

Det tilbudet som er organisert som arbeidsmarkedsoplæring (AMO), har et hovedinnhold som er yrkesorientert, men hvor språkopplæring inngår som ett av flere elementer. Det ble arrangert 12 slike kurs til sammen i 2010, med ca. 230 deltakere. Det ble arrangert 18 jobbklubber med spesielt tilrettelagt inn-

hold i 2010, med ca. 425 deltakere. Disse jobbklubbene har hatt språkopplæring som ett av flere innholdselementer. Hovedmengden av dette tilbudet i 2010 er gitt i fylker med storbyområder som Oslo, Akershus, Hordaland og Sør-Trøndelag.

Arbeids- og velferdsetaten vurderer bruken av arbeidsmarkedstiltak med utgangspunkt i individuelle behov hos arbeidssøkerne og situasjonen i det lokale arbeidsmarkedet. Dette gir rom for å tilpasse tiltakene til blant annet arbeidsledige arbeidsinnvandrere fra EØS-området med dårlige norskkunnskaper.

Brochmannutvalget (NOU 2011:7) har vurdert norskopplæringstilbudet til innvandrere. Flertallet i utvalget tilråder ikke at det gis noe generelt tilbud om gratis språkundervisning til voksne EØS-borgere som bosetter seg i Norge. Samtidig har Kaldheimutvalget (NOU 2011:14) anbefalt gratis norskopplæring til arbeidsinnvandrere som bosetter seg i Norge og familiegjenforente til disse. De forskjellige vurderingene til utvalgene viser at det er behov for en grundig vurdering før en konkluderer. Spørsmål om norskopplæring for arbeidsinnvandrere generelt vil behandles i forbindelse med stortingsmelding om integrering som Regjeringen vil legge fram for Stortinget i løpet av 2012.

6. Stortinget ber regjeringen fjerne taket på antallet som kommer inn under spesialistkvoten.

Kvoten for faglærte og spesialister som er tredjelandsborgere har i flere år vært på 5000 tillatelser, og kvoten har aldri begrenset innvandringen. Innenfor kvoten er det ikke nødvendig å foreta en individuell arbeidsmarkedsmessig vurdering om tilgjengelig arbeidskraft. Det bidrar til rask saksbehandling da det ikke er nødvendig for utlendingsforvaltningen å sende søknadene til Arbeids- og velferdsetaten til uttalelse. En eventuell forhøyelse av kvoten må vurderes mot EØS-avtalen som gir EØS-borgere fortrinnsrett til det norske arbeidsmarkedet foran tredjelandsborgere

Kvoten er først og fremst satt for å forenkle saksbehandlingen. Dersom kvoten fjernes vil vi måtte innføre andre administrative ordninger for å oppfylle fellesskapsfortrinnsretten som gjelder i EØS-området, jf. nærmere omtale i Stortingsmelding nr. 18 (2007-2008) *Arbeidsinnvandring*. Slike administrative ordninger, som for eksempel å prøve om hver enkelt stilling kan besettes av arbeidskraft i Norge eller i EØS-området, vil innebære et mer-byråkrati stikk i strid med intensjonen bak dette forslaget.

Det er ikke nødvendig å utlyse stillingen innenlands eller i EØS-området dersom søkeren kommer inn på kvoten. Dersom kvoten blir oppfylt, er det fortsatt mulig å rekruttere tredjelandsborgere som er faglærte eller spesialiserte, men arbeidsgiver må da

først prøve om stillingen kan besettes av arbeidskraft i Norge eller fra EØS-området.

7. |Stortinget ber regjeringen vurdere innføringen av ”Blått kort” etter modell fra EUs ”Blue Card” i Norge.

EUs ”Blue Card”-direktiv (rådsdirektiv 2009/50/EC) definerer et rammeverk for medlemslandenes arbeidsinnvandringspolitikk for å rekruttere høykvalifisert arbeidskraft fra tredjeland og for å fremme mobiliteten av slik arbeidskraft på tvers av medlemslandene. Utgangspunktet for direktivet er at arbeidsinnvandringspolitikken skal være kontrollert og etterspørselsdrevet, og at fellesskapsfortrinnsretten skal ivaretas. Dette er også utgangspunktet for vår arbeidsinnvandringspolitikk, jf. nærmere omtale i Stortingsmelding nr. 18 (2007-2008) *Arbeidsinnvandring*.

Dette direktivet er vurdert til ikke å være EØS-relevant. Det betyr at vi ikke behøver å implementere direktivet i norsk rett. Også flere EU-land har reservert seg mot direktivet: Danmark, Storbritannia og Irland. Når det gjelder den konkrete politikken for å tiltrekke seg høykvalifisert arbeidskraft fra tredjeland, mener jeg at dagens norske ordninger – slik de blant annet er beskrevet ellers i dette brevet – ligger godt innenfor intensjonene i EU-direktivet og at våre regler legger til rette for å rekruttere høykvalifisert arbeidskraft på en god måte. Erfaringene og tilstrømmingen av arbeidsinnvandrere tyder på at vi konkurrerer godt om den internasjonalt mobile arbeidskraften.

Også Brochmannutvalget (NOU 2011: 7) har i sin vurdering av vår arbeidsinnvandringspolitikk omtalt de norske arbeidsinnvandringsreglene som ”fornuftige ordninger”, men utvalget peker blant annet på at ordningene kan gjøres mer kjent og at saksbehandlingen bør effektiviseres. Jeg deler denne vurderingen, og har derfor lagt vekt på å skjerpe kravene til saksbehandlingstider, jf. nærmere omtale innledningsvis. Arbeidet med å effektivisere saksbehandlingen vil fortsette, også som en del av oppfølgingen av Brochmannutvalgets utredning.

8. Stortinget ber regjeringen endre/ forenkle prosessen med å søke om å få tildelt personnummer for arbeidsinnvandrere.

Representantene viser til at det er svært tidkrevende å få personnummer for mange av de utenlandske arbeidstakerne som kommer hit som spesialister.

Arbeidstakere fra utlandet som skal bosette seg i Norge (innvandring) må oppsøke skattekontoret for å melde innflytting og få fødselsnummer og skattekort. Arbeidstakere som skal være her midlertidig og ikke mer enn seks måneder, må oppsøke skattekontoret for å få skattekort og et såkalt d-nummer. Som hoved-

regel må arbeidstakeren møte på skattekontoret for legitimasjonskontroll for å søke om fødselsnummer eller d-nummer. Saksbehandlingstiden for tildeling av d-nummer og fødselsnummer vil normalt være fra fem til ti dager, men vil variere med sesong.

Det gjøres oppmerksom på at Skattedirektoratet for tiden gjennomfører en utredning rettet mot bedret servicenivå og sikrere ID-kontroll av utenlandske arbeidstakere. Bakgrunnen for dette er blant annet flere medieoppslag om utlendingers bruk av falsk identitet. ID-kontroll krever særskilt kompetanse og spesielt teknisk utstyr. Det vurderes derfor om denne oppgaven bør utføres på færre skattekontor enn i dag, slik at oppgaven kan spesialiseres bedre. Finansdepartementet har nedsatt en tverrdepartemental arbeidsgruppe som skal redegjøre for dagens d-nummerordning, identifisere eventuelle svake punkter og foreslå eventuelle tiltak som kan bedre d-nummerordningen.

For å hjelpe arbeidsinnvandrere fra EØS-området, og spesialister utenfor EØS, ble det i oktober 2007 opprettet et eget servicesenter for utenlandske arbeidstakere (SUA). Senteret er et samarbeidsprosjekt mellom Skatteetaten, Politiet, UDI og Arbeidstilsynet. Formålet var å få en mer brukervennlig og raskere saksbehandling, herunder at arbeidstakere fra utlandet, på ett sted, kan få ordnet flere tillatelser som er nødvendig for at de skal kunne jobbe lovlig i Norge. Det innebærer at spesialister utenfor EØS og arbeidsinnvandrere fra EØS vil kunne møte opp hos SUA i stedet for på skattekontoret for å søke om skattekort, noe som vil lede til at det rekvireres enten d-nummer eller fødselsnummer.

SUA har i sin serviceerklæring som mål at svar skal mottas innen fem virkedager. Gjennomsnittlig saksbehandlingstid er opplyst å ligge på rundt fem virkedager. SUA er per i dag lokalisert i Oslo, Stovanger og Kirkenes, men betjener hele Norge.

